

Slova proti zapomnění

VÁŽENÉ ČTENÁŘKY, VÁŽENÍ ČTENÁŘI,

věrní svému názvu vám v tomto čísle *Paměti a dějin* přinášíme studie a rozhovory, které připomínají, že historická paměť není samozřejmostí, ale neustále ohroženou hodnotou – zejména tam, kde totalitní režimy usilovaly a usilují o její potlačení, přepsání či zneužití.

Úvodní studie Jany Bruthansové přibližuje působení ilegální organizace Obrana národa v pražských Holešovicích a Bubenci. Na osudech jejích členů ukazuje nejen organizační podobu domácího protinacistického odboje, ale i morální dilemata, jimž jeho účastníci tvářili v tvář zatýkání, výslechů, věznění a rozsudků smrti čelili. Další čtyři články nás přenesou do doby studené války. Text Tomáše Lebedy se obrací k jednomu z nejvíce diskutovaných témat českých poválečných dějin – k činnosti skupiny bratří Mašínů. Autor se zaměřuje na záškodnický kurz, který v říjnu 1948 absolvoval Ctirad Mašín, a připomíná, že násilné praktiky, k jejichž užití se skupina uchýlovala, byly oficiálně vyučovány v rámci státem organizované branné výchovy. Studie Martina Nekoly zase přibližuje fungování československého oddělení na americké Vojenské jazykové škole v kalifornském Monterey. Autor sleduje osudy českých a slovenských exulantů, včetně známých osobností, kteří zde po roce 1948 působili jako učitelé, i roli školy v systému americké vojenské a zpravodajské přípravy. Následují dva texty Petra Malloty. V prvním představí leták protikomunistické odbojové skupiny Světлана, který byl dlouho považován za ztracený. Ve druhém nás přenesou do časů budování železné opony na československých hranicích a na kariéře vzorného pohraničnicka Josefa Příhody ukáže, že ač nový režim svým podporovatelům sliboval velké příležitosti, často je nedokázal splnit. Na dosud méně zkoumanou rovinu nacistické germanizační politiky v Protektorátu Čechy a Morava, na působení nižších článků

okupační správy, oberlandrátů a vládních komisařů, se ve svém příspěvku zaměřil Miloš Hořejš.

Ukrajinský historik Radko Mokryk studii o Ukrajinské Helsinské skupině podtrhuje význam obrany lidských práv pro formování disentu v tehdejší východní bloku. Jeho text zároveň přibližuje tvrdé represe sovětského režimu vůči jejím členům a zasazuje jejich aktivity do širšího kontextu ukrajinského národního a opozičního hnutí. Následuje rozhovor s jedním z nejaktivnějších členů skupiny, disidentem a politickým vězněm Josyfem Ziselsem. O současnou situaci sesterské organizace ÚSTR, Ukrajinského institutu národní paměti, jeho problémech, ale i o Ruskem napadené Ukrajině hovořil s jeho ředitelem, historikem a bývalým příslušníkem praporu Azov Oleksandrem Alfjorovem Stanislav Škoda.

David Hána a Libor Jelen pak na příkladu České republiky, Lotyšska a Moldavska přibližují různé formy dekomunizace a desovětizace veřejného prostoru a jeho nového formování s ohledem na uchování toho nejprecennějšího – historické paměti. U příležitosti listopadové mezinárodní konference Rok 1945 v globálním kontextu přinášíme originální esej Petra Placáka, v níž upozorňuje na nedostatečnou reflexi mýtu o osvobození ČSR Rudou armádou a vyzývá k zásadní revizi poválečného výkladu dějin střední Evropy a k tomu, aby byl komunismus ve své zločinné podstatě chápán stejně jako nacismus. Na toto téma navazuje příspěvek Kamila Nedvědického, jenž dokládá zásadní roli ÚSTR při prosazení novely, která propagaci komunismu postavila na roveň nacismu, a zdůrazňuje její význam jak pro vyrovnávání se s komunistickými zločiny, tak pro posilování společné demokratické paměti.

Spolu s autorským a redakčním kolektivem vám přejí inspirativní čtení.

PETR MACH